

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİNDE UYGULANAN ZORUNLU İNGİLİZCE HAZIRLIK PROGRAMI ÜZERİNE BOYLAMSAL BİR ARAŞTIRMA

Yakup ÇOŞTU *

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de ilk defa bir İlahiyat Fakültesinde uygulamaya konulan “Zorunlu İngilizce Hazırlık” programını konu edinen boylamsal bir araştırmadır. OMÜ İlahiyat Fakültesinde, 2005-2006 ila 2009-2010 eğitim öğretim yılları arasında, “Zorunlu İngilizce Hazırlık” programı uygulanmıştır. Bu programın ilk öğrencileriyle, 2005-2006 eğitim öğretim yılı başında ve sonunda olmak üzere iki kez, 2009-2010 eğitim öğretim yılı sonunda da bir kez programla ilgili olarak mülakat gerçekleştirilmiştir. Bu farklı zaman dilimlerinde gerçekleştirilen mülakatlarda, öğrencilerin hazırlık programı hakkındaki düşünce ve tutumlarındaki değişim ile programın öğrencilerin mesleki ve akademik becerilerine olan katkısı incelenmiştir. Anılan incelememizde, programın açılmasıyla ilgili hedeflenen amaçlara bütünüyle ulaşamadığı ve programın kısmen başarısızlıkla sonuçlandığı bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Zorunlu İngilizce Hazırlık Programı, İlahiyat Fakültesi, Yabancı Dil Öğretimi, Samsun.

Abstract

A Longitudinal Research on Compulsory English Preparatory Program in Divinity Faculty of Ondokuz Mayıs University

This study is a longitudinal research related to the first time that a “Compulsory English Preparatory” program took place at a Faculty of Divinity in Turkey. It was implemented “Compulsory English Preparatory” program, between 2005-2006 and 2009-2010 academic years, in the Faculty of Divinity, OMU. We have interviewed with first students of this program, two times at the beginning and the end of the 2005-2006 academic year and once at the end of the 2009-2010 academic year. In these interviews implemented in different times changes in their thinking and attitudes about the program and contributions of this program on their vocational and academic skills were investigated. The investigation has reached these findings that targeted aims about the opening programme couldn’t have been completely achieved and the programme failed partly.

Key words: Compulsory English Preparatory Program, Divinity Faculty, Foreign Language Education, Samsun.

---

* Yrd. Doç. Dr., Hitit Ü. İlahiyat Fakültesi

---

1. Giriş

İlahiyat Fakülteleri, Türkiye’de yüksek din öğretiminin yapıldığı kurumlardır. Bu fakültelerden mezun olan öğrenciler, ağırlıklı olarak, Milli Eğitim Bakanlığında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ve Diyanet İşleri Başkanlığında din görevlisi olarak istihdam edilmekte ve yasalar çerçevesinde vatandaşlara nitelikli din hizmeti sunmaktadırlar.

Türkiye’deki İlahiyat Fakültelerinin tarihine kısaca baktığımızda, 1980 öncesi Milli Eğitim Bakanlığı, 1980 sonrası da Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığının çeşitli zaman dilimlerinde İlahiyat Fakülteleriyle ilgili olarak birtakım yapılandırmalara gittikleri görülmektedir. Bu yapılandırma çalışmaları, bilimsel ve akademik açıdan birikimli ilahiyatçılar yetiştirmeyi hedeflemekle birlikte, yüksek din eğitimi ve öğretiminde henüz bir kurumsallaşma ve gelenekselleşmenin yerleştirilemediğini de göstermektedir. Hiç kuşkusuz bu kurumsallaşamama ya da gelenekselleşmemeden en çok etkilenenler ilahiyat fakültelerinde okuyan öğrenciler olmaktadır.

İlahiyat fakülteleri ile ilgili olarak bugüne kadar farklı zaman dilimlerinde gerek müfredata yönelik ders içeriklerinde, ders isimlerinde ve kredilerinde değişiklikler yapılmış, gerekse de “Zorunlu Arapça Hazırlık” programı uygulanıp, belli bir süre sonra bu uygulama kaldırılmıştır.¹ Bu ve benzeri yapılandırmalar, ilgili fakülteler açısından bir kurumsallaşamama sorununu gözler önüne sermektedir.

Biz bu çalışmamızda, Türkiye’deki ilahiyat fakülteleri arasındaki ilk ve tek uygulama olan OMÜ İlahiyat Fakültesi’nde 2005-2006 ila 2009-2010 eğitim öğretim yılları arasında uygulanan “Zorunlu İngilizce Hazırlık” programını ele alacağız.

Din eğitimi ve din hizmetinde kaliteyi artırmak, bilimsel ve akademik açıdan öz güven sahibi ve birikimli ilahiyatçılar yetiştirmek amacıyla² 2005-2006 eğitim öğretim yılında OMÜ İlahiyat Fakültesi programına “Zorunlu İngilizce Hazırlık” programı uygulaması konulmuştur. Söz konusu programda, öğrencilerinin İngilizce dil öğretimi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yabancı Diller Eğitim

---

1 Bk. Halis Ayhan, *Türkiye’de Din Eğitimi*, DEM Yay., İstanbul, 2004.

2 Zorunlu İngilizce Hazırlık Programının açılmasına yönelik gerekçeler için bk. Yakup Çoştu, “OMÜ İlahiyat Fakültesi İngilizce Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Hazırlık Sınıfına Yönelik Düşünceleri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2007, sayı: 23, ss. 179-192.

Merkezi (OYDEM) tarafından yürütülmüş ve haftada 24 saat olmak üzere yıllık yaklaşık 720 saat “Temel İngilizce Eğitimi” adı altında yabancı dil eğitimi verilmiştir.³ 2005-2006 eğitim öğretim yılında OMÜ İlahiyat Fakültesi İlahiyat Lisans ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programlarını kazanan öğrenciler, zorunlu İngilizce hazırlık programının ilk öğrencilerini oluşturmuştur.

2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere, Yüksek Öğretim Kurulu’nun İlahiyat Fakülteleriyle ilgili yeni bir yapılandırmasıyla, İlahiyat Fakülteleri bünyesinde yer alan DKAB programları, bağlı bulunan üniversitelerin Eğitim Fakültelerine kaydırılmış ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni yetiştirme görevi bu fakültelelere bırakılmıştır.⁴ Bu yeni yapılandırmadan sonra, zorunlu İngilizce hazırlık uygulaması, hem OMÜ İlahiyat Fakültesi İlahiyat Lisans programını kazanan hem de 2006-2007 eğitim öğretim yılı ve daha sonraki yıllarda OMÜ Eğitim Fakültesi DKAB programını kazanan öğrencilere uygulanmaya devam edilmiştir.

2009-2010 eğitim öğretim yılı içerisinde, fakülte yönetim kurulu zorunlu hazırlık programıyla ilgili yeni bir çalışma başlatmış ve bu çalışma sonunda “Zorunlu İngilizce Hazırlık” uygulamasının kaldırılması, 2010-2011 eğitim öğretim yılından geçerli olmak üzere “Zorunlu Arapça Hazırlık” uygulamasının getirilmesi yönünde karar alınmıştır. Fakülte yönetim kurulu kararları, üniversite senatosu yoluyla Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığına iletilmiş ve Başkanlığın 16.09.2009 tarihli kararıyla “Zorunlu İngilizce Hazırlık” programı kaldırılmış⁵, 17.03.2010 tarihli kararla da “Zorunlu Arapça Hazırlık” programı uygulamaya konulmuştur.⁶

Bu çalışma, OMÜ İlahiyat Fakültesindeki “Zorunlu İngilizce Hazırlık” programının ilk öğrencilerinin programla ilgili düşünce ve tutumlarını incelemeye yönelik boylamsal bir araştırmadır. Buna göre, söz konusu öğrencilerle, hazırlık sınıfını okudukları 2005-2006 eğitim yılının başında (14 Ekim 2005) ve sonunda (8 Mayıs 2006) konuyla ilgili iki mülakat yapılmış ve bu mülakatlar sonucu ulaşılan bulgular karşılaştırılmak suretiyle yayımlanmıştır. 10 Haziran

3 Çoştur, agm, s. 183.

4 Çoştur, agm, ss. 183-184.

5 İlgili kararla, Eğitim Fakültesi DKAB programında uygulanan hazırlık eğitimi de kaldırılmıştır.

6 Anılan bilgiler İlahiyat Fakültesi sekreterliği ile öğrenci işlerinden alınmıştır.

2010 tarihinde de aynı öğrencilerle üçüncü kez mülakat gerçekleştirilmek suretiyle ilk mülakatlardan sonra geçen dört yıllık lisans eğitimi sonunda anılan konuyla ilgili öğrencilerin düşünce ve tutumlarında bir değişim olup olmadığı araştırılmıştır. Bu çalışmada, konuyla ilgili değişimi görebilmek ve zorunlu hazırlık uygulamasından hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını tespit edebilmek amacıyla, üçüncü mülakattan elde edilen bulgular ilk mülakatlardaki sonuçlarla karşılaştırılmalı olarak işlenmiştir.

2. Yöntem

Alan araştırma türleri değişik kriterlere dayanmaktadır. Kriter olarak 'konu alanı' temel alındığında, alan araştırması, okul araştırması, toplum araştırması, değerlendirme araştırması ve vak'a araştırması; kriter olarak veri toplama tekniği esas alındığında ise, anket tekniği, mülakat tekniği (görüşme tekniği) ve gözlem tekniği olarak sınıflandırılmaktadır.⁷

Alan araştırma yöntemlerinden biri olan vak'a araştırması ya da başka bir ifadeyle boylamsal araştırma, bireyi veya konuyu derinliğine inceleyebilmek, anlayabilmek ve betimleyebilmek için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde, ele alınan problemdeki değişkenler, seçilen örneklem grubu üzerinde, önceden saptanmış belli zaman aralıklarında gözlenir ve gözlem sonuçları betimlenir. Bu nedenle boylamsal araştırma, araştırma konusuyla ilgili olarak örneklemdeki 'gelişmeyi' ve 'değişimi' tespit üzere kullanılan bir yöntemdir.⁸ Bu çalışmada, konu alanı açısından vak'a araştırması yöntemi, veri toplama tekniği açısından ise mülakat tekniği kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim-öğretim yılı OMÜ İlahiyat Fakültesi İlahiyat Lisans ve DKAB programlarının son sınıfında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.⁹ Evrenin, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında son sınıfta okuyan

---

7 Ali Doğan Arseven, *Alan Araştırma Yöntemi*, Gül Yayınevi, Ankara 1993, s. 14.

8 Arseven, *age*, ss. 24-25.

9 2005 ÖSS sınavında OMÜ İlahiyat Fakültesini kazananlardan, İlahiyat lisans ve DKAB programlarına 21'er öğrenci kayıtlı idi. Bk. Çoştı, agm, s. 185. Fakülte öğrenci işlerinden alınan bilgiye göre, 2005-2006 eğitim öğretim yılında, hazırlıkta kalanların ikinci sene tekrar hazırlık okuma uygulaması olduğu için, 21 İlahiyat öğrencisinden iki kişi hazırlıkta kalmış, bir öğrenci ikinci sene tekrar hazırlık okumuş, bir öğrenci de okulu bırakmıştır. DKAB programındaki 21 öğrenciden ise, iki kişi hazırlıkta kalmış ve bu öğrenciler ikinci sene tekrar hazırlık görmüşlerdir. Hazırlık tekrarı uygulaması 2007-2008 eğitim öğretim yılında kaldırılmış ve hazırlıkta kalan öğrencilerin lisans eğitimlerini tamamlayana kadar İngilizce dil sınavından geçerli

öğrencilerden oluşmasının nedeni, bu öğrencilerin 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan zorunlu İngilizce hazırlık programına tabi olan ilk öğrenciler olmalarıdır.

OMÜ İlahiyat Fakültesinde, zorunlu İngilizce hazırlık sınıfında okuyan ilk öğrencilerle, programa yönelik düşünce ve tutumlarını tespit etmek amacıyla, 2005-2006 eğitim yılının başında (I. Mülakat, 14 Ekim 2005) ve sonunda (II. Mülakat, 8 Mayıs 2006) olmak üzere iki mülakat gerçekleştirilmiştir. Zorunlu İngilizce hazırlık sınıfında okuyan bu ilk öğrenciler, dört yıllık lisans eğitimi sonunda 2009-2010 akademik yılı itibarıyla mezun olmuşlardır. Öğrencilerin, hazırlık sınıfından sonra geçen dört yıllık zaman zarfı içerisinde, zorunlu İngilizce hazırlık programına yönelik düşünce ve tutumlarında herhangi bir değişimin olup olmadığını ve hazırlık uygulamasının öğrencilerin mesleki ve akademik becerilerine nasıl bir katkı sağladığını araştırmak üzere 10 Haziran 2010 tarihinde üçüncü kez mülakat gerçekleştirilmiştir. Bu son mülakat formunda, birinci ve ikinci mülakat formlarında yer alan bazı sorular ile değişimi tespiti yönelik yeni sorular yer almıştır. Örneklem grubu olarak seçilen öğrencilerle mülakat ve görüşme, 2009-2010 eğitim yılı sonu final sınavları sırasında gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubu, 28 öğrenciden oluşmuştur.

Mülakat formundan elde edilen bulguların frekans ve yüzde dağılımları SPSS 13.0 (Statistical Package for Social Science) istatistik paket programıyla çözümlenmiştir. Elde edilen veriler tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu kısmında, zorunlu İngilizce hazırlık programıyla ilgili olarak örnekleme oluşturan öğrencilerle 10 Haziran 2010 tarihinde gerçekleştirdiğimiz mülakat ve görüşmelerden elde edilen bulgular, 2005-2006 eğitim yılının başında (14 Ekim 2005) ve sonunda (8 Mayıs 2006) aynı örneklem grubuna uygulanan mülakatın verileriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Bundaki amaç, konuyla ilgili olarak örnekleme sürecindeki gelişmeyi ve değişimi betimleyebilmektir.

---

not almaları uygulaması getirilmiştir. Fakülteden kaydını sildiren ve diğer fakültereye yatay geçiş yapan öğrencilerle birlikte 2009-2010 eğitim öğretim yılı son sınıf İlahiyat lisans ile DKAB programlarında on yedişer (17) öğrenci kayıtlı olarak okumaktadır.

Tablo 1: Bağımsız Değişkenlere Göre Bulgular

		N	%
Cinsiyet	Kız	19	67,9
	Erkek	9	32,1
	Toplam	28	100
Bölüm	İlahiyat	12	42,9
	DKAB	16	57,1
	Toplam	28	100

Tablo 1’de, örnekleme alınan öğrencilerin cinsiyete ve devam ettikleri bölüme göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre, cinsiyete göre örneklemin % 67,9’unu kız öğrenciler, % 32,1’ini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Bölüme göre ise, öğrencilerin % 42,9’u İlahiyat Lisans programında, %57,1’i ise DKAB programında lisans eğitimlerini sürdürdükleri görülmektedir.

3.1. İngilizce Dil Bilgisiyle İlgili Bulgular

Aşağıdaki tablo 2’de, örneklem grubunun hazırlık sınıfından sonraki dört yıllık lisans eğitimi sonunda İngilizce dil bilgisi seviyesi açısından kendilerini hangi düzeyde tanımladıklarının dağılımı yer almaktadır. Buna göre, İngilizce dil bilgisi seviyesi açısından örnekleme oluşturan kız öğrencilerin % 21,2’si temel (basic) düzeyde, % 57,9’u orta (intermediate) düzeyde, % 21,1’i ise ortanın üstü (uper-intermediate) düzeyde olarak belirtmişlerdir. Erkek öğrencilerden ise, % 66,7’si temel (basic) düzeyde, % 22,2’si orta (intermediate) düzeyde, % 11,1’i ise ortanın üstü (uper-intermediate) düzeyde İngilizce dil bilgisine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara göre İngilizce dil bilgisi seviyesi açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha üst düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Cinsiyet ile İngilizce Dil Bilgisi Seviyesi Arasındaki İlişki

Cinsiyet		Temel Düzeyde	Orta Düzeyde	Ortanın üstü Düzeyde	Toplam
Kız	N	4	11	4	19
	%	21,2	57,9	21,1	100
Erkek	N	6	2	1	9
	%	66,7	22,2	11,1	100
Toplam	N	10	13	5	28
	%	35,7	46,4	17,9	100

Öte yandan, ÜDS ve KPDS dil sınavlarına girip girmeme ve aldıkları puanlarla ilgili olarak örnekleme yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, tablo 2'deki bulguyu desteklemektedir. Zira kız öğrencilerden¹⁰ altısının ÜDS sınavına girdiği ve bunlardan dört tanesinin 50 üstü puan aldığı, iki öğrencinin ise 50'nin altında puan aldığı tespit edilmiştir. Yine kız öğrencilerden ÜDS sınavına giren bir öğrencinin KPDS sınavına da girdiği ve o sınavdan da iyi bir puan aldığı saptanmıştır. Erkek öğrencilerden ise, sadece bir öğrenci hem ÜDS (52 puan) hem de KPDS (48 puan) sınavına girdiğini ifade etmiştir.

Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda da, tablo 2'deki bulgulara benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Pulat, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi İngilizce Hazırlık sınıfında okuyan öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin İngilizce öğrenmeye karşı tutum puanları ile güdüsel yoğunluk puanlarının erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.¹¹ Ertan, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Başkent Üniversitesi İngilizce Hazırlık sınıfı öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Araştırmada, kız öğrencilerin güdüsel yoğunluk düzeylerinin erkek öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.¹² Benzer bulgular Mardan'ın araştırmasında da görülmektedir. Mardan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu hazırlık sınıfı öğrencilerinin başarı güdülerinin başarılarını etkileyip etkilemediği üzerine yaptığı araştırmasında, kız öğrencilerin başarı güdü puan ortalamaları ile başarı puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu saptamıştır.¹³

Yabancı dil öğreniminin özel ilgi, gayret ve yatkınlık gerektiren bir husus olduğu aşikârdır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla, İngilizce öğrenmeye yatkınlıklarının ve dil beceri seviyelerinin yüksek olmasının, yukarıda belir-

10 Kız öğrencilerden (altı kişi), ÜDS ve KPDS dil sınavına girenlerin aldıkları puanlar şöyledir: Bir öğrenci ÜDS'den 80, KPDS'den 79 puan, diğer beş öğrenci ÜDS'den sırasıyla, 76, 66, 60, 42 ve 37 puan aldıklarını belirtmişlerdir.

11 Bora Pulat, *Z.K.Ü İngilizce Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Güdülenme Düzeylerinin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak 2010, s. 58.

12 Ayşe Banu Ertan, *İngilizce Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin İngilizce Dersindeki Güdülenmelerinin ve İnançlarının İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008, s. 75.

13 Dilek Mardan, *Üniversite İngilizce Hazırlık Öğrencilerinin Başarı Güdüsü Düzeylerinin Başarıları Üzerine Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2006, s. 56.

tilen hususlara yönelik eğilim düzeyine bağlanabilir. Dolayısıyla, tablo 2’de ulaşılan bulgu, kız öğrencilerin İngilizce öğrenmeye karşı erkek öğrencilerden daha hazırlıklı ve daha yatkın oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Örnekleme alınan denekler, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan zorunlu İngilizce hazırlık programının ilk öğrencileriydiler. Hazırlık sınıfı okudukları sene başında (14 Ekim 2005) ve sene sonunda (8 Mayıs 2006) örneklem grubuyla gerçekleştirdiğimiz mülakatlarda, öğrencilerin dil bilgisi seviyelerine yönelik yönelttiğimiz soruda, dokuz aylık hazırlık eğitimi almaları nedeniyle iki mülakat bulgularında önemli bir farklılaşma tespit edilmişti.¹⁴ Konuyla ilgili olarak II. Mülakat bulguları ile III. Mülakattaki bulguları arasında bir karşılaştırma yaptığımızda ise, pozitif bir farklılaşmanın gözlemlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. II. Mülakatta örneklemin % 16,7’si temel düzeyde % 66,7’si orta düzeyde, % 16,7’si ile ortanın üstü düzeyde İngilizce dil bilgisine sahip olduklarını belirtmişlerdi. III. Mülakatta ise, % 35,7’si temel düzeyde, % 46,4’ü orta düzeyde, %17,9’u ise ortanın üstü düzeyde İngilizce dil bilgisine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara göre, dört yıllık lisans eğitimi sonucu örneklem grubunun İngilizce dil bilgisi seviyelerinde bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni çeşitli sebeplere bağlanabilir. Bu sebeplerin en önemlilerinden biri hiç kuşkusuz, hazırlık sınıfında verilen İngilizce eğitimin dört yıllık lisans eğitimi boyunca yeterince pekiştirilip pekiştirilmediği meselesidir. Örnekleme yönelttiğimiz bir diğer soruda bu konu araştırılmış ve elde edilen bulgular aşağıda tablolandırılmıştır.

Tablo 3: Bölüm ile Dört Yıllık Lisans Eğitimi Sırasında İngilizcenin Pekiştirilmesi Arasındaki İlişki

Bölüm		Evet, Pekiştirildi	Hayır, Pekiştirilmedi	Toplam
İlahiyat	N	1	11	12
	%	8,3	91,7	100
DKAB	N	7	9	16
	%	43,8	56,3	100
Toplam	N	8	20	28
	%	28,6	71,4	100

Tablo 3’de bölüm ile hazırlık sınıfında alınan İngilizce eğitimin, dört yıllık lisans ders programlarında yeterince pekiştirilip pekiştirilmediğine ilişkin fre-

14 Çoştı, agm, s. 195.

kans dağılımı yer almaktadır. Buna göre, lisans eğitimleri sırasında, İlahiyat programındaki öğrencilerden % 91,7'si, DKAB öğrencilerinden % 56,3'ü İngilizcenin pekiştirilmediğini ifade etmişlerdir. Bölümler ayrı olarak değerlendirildiğinde, İlahiyat öğrencilerinin neredeyse tamamının 'pekiştirilmedi' yönünde görüş ifade etmeleri görülürken, DKAB öğrencilerinden % 43,8'lik bir oranın, İngilizcenin lisans eğitimi süresi içerisinde 'pekiştirildiği' yönünde görüş belirttiği görülmektedir. Konuyla ilgili olarak gerçekleştirdiğimiz görüşmelerde İlahiyat öğrencileri, dört yıllık lisans eğitimleri süresinde DKAB öğrencileriyle aynı yabancı dil derslerine tabi tutulmalarına rağmen, İngilizcenin pekiştirilmediğine yönelik memnuniyetsizlik nedenlerini, çokluk ve sıklık derecesine göre, şu şekilde ifade etmişlerdir

"İngilizce hazırlığın önemiyle ilgili yeterince yönlendirme yapılmaması ve bölümlerle ilişkisinin mantıklı bir şekilde izah edilmemesi..."

"Programın yetersizliği..."

"İngilizce dil öğrenimine yönelik alt yapının eksikliği..."

DKAB öğrencileri ise, İngilizcenin pekiştirilmediğine yönelik memnuniyetsizlik nedenlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

"İngilizce ağırlıklı derslerin saatleri/kredileri az olması nedeniyle programın yetersizliği..."

"İngilizce ders içeriklerinin yeterince doldurulamaması... Derslerin daha çok tercüme ağırlıklı işlenmesi, tercüme yeteneği gelişirken, pratik konuşma ve yazma becerisinin eksik kalması..."

Tablo 3'deki verilere göre, her iki bölüm dikkate alındığında, İngilizcenin pekiştirilip pekiştirilmediğini, % 28,6'sı evet pekiştirildi, % 71,4'ü hayır pekiştirilmedi olarak belirtmişlerdir. Hiç kuskusuz bu farklılaşma önem arz etmektedir. Öğrencilerin üçte ikisinden fazla bir oranın, lisans eğitimi süresi içerisinde İngilizcenin yeterince pekiştirilmediğine yönelik ileri sürdükleri nedenlerden önemlileri yukarıda belirtilmiştir. Her iki bölüm dikkate alındığında, öğrenciler çoğunlukla program ve alt yapının yetersizliğini işaret etmektedirler. Bu nedenle, İlahiyat ve DKAB öğretim programlarında yabancı dil ağırlıklı derslerin sayısı ve ders kredisi ile fakültenin İngilizce eğitime yönelik diğer alt yapı hizmetlerine yakından bakmak gerekmektedir.

Tablo 4: Yabancı Dil Dersleri ve Ders Kredileri¹⁵

Ders Yarıyılı	Ders İsimleri	Ders Kredisi
1. Yarıyıl	Yabancı Dil-I	2
2. Yarıyıl	Yabancı Dil-II	2
3. Yarıyıl	Yabancı Dilde Okuma, Konuşma	2
4. Yarıyıl	Mesleki Yabancı Dil-I	2
5. Yarıyıl	Mesleki Yabancı Dil-II	2
6. Yarıyıl	İş Hayatı İçin Yabancı Dil	2

Tablo 4'te, fakülte öğrenci işleri kayıtlarından alınan İlahiyat ve DKAB öğretim programında yer alan yabancı dil dersleri ve ders kredileri yer almaktadır. Yabancı dil derslerinin yarıyıllara göre dağılımı her iki bölümde de aynı şekilde düzenlenmiştir. Lisans eğitimi boyunca, 7. ve 8. yarıyıllar hariç diğer yarıyıllarda ikişer saatlik yabancı dil dersleri okutulmuştur. Okutulan derslerin isimleri esas alındığında, derslerin yabancı dil eğitimi tümüyle kapsayıcı bir nitelikte olmadığı söylenebilir. Çünkü yabancı dil eğitimindeki temel ayaklardan olan, dinleme (listening), konuşma (speaking) ve yazma (writing) becerilerinin kazandırılmasında yetersiz kalmıştır.

Okutulan derslerin kredileri esas alındığında ise, hiç kuşkusuz, haftada iki saat yürütülen yabancı dil eğitimi yetersizdir. Nitekim yabancı dil eğitiminin yoğun bir programı gerektirdiği aşıkardır. Bu nedenle, ders kredilerinin azlığına, öğrencilerde, lisans eğitimi sürecinde İngilizcenin yeterince pekiştirilmediği yönünde bir kanaatin oluşmasına neden olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin yabancı dillerini geliştirme amaçlı olarak, fakültede yürütülen bir diğer çalışma, fakülte dekanlığı tarafından oluşturulan bilgisayar laboratuvarında yürütülen online dil eğitimi faaliyetidir. "Yabancı Dil Eğitim Programı" (DAYNED) isimli bir bilgisayar programına üye olunmuş ve internet yoluyla dil öğretimi yapılmaya çalışılmıştır. Bu programdan bütün fakülte öğrencilerinin cüzi bir ücret karşılığında faydalanması sağlanmıştır. Fakat programa yönelik hazırlık sınıfının ilk aylarında yoğun bir ilgi söz konusu iken, zamanla bu ilginin azaldığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin bilgisayar destekli dil öğretimi faaliyetine yönelik ilgisizliği nedeniyle programın üyeliğine son verilmiştir. Öğrencilerin ilgisizliklerinin hiç kuşkusuz çeşitli sebepleri olabilir. Fakat en

15 Yabancı dil dersleri ve ders kredilerine ilişkin bilgiler, İlahiyat Fakültesi Öğrenci İşleri Kayıtlarından alınmıştır.

önemli sebebi, kanaatimizce, programın öğrencilere yeterince tanıtılmaması ve programın kullanımından kaynaklanan kısmi zorluktur.

Öğrencilerin hem yabancı dil eğitimlerini desteklemek, hem de yurt dışında bir üniversitede belirli zaman dilimi içerisinde eğitim almalarını sağlamak amacıyla yürütülen bir diğer faaliyet de, fakülte'deki öğretim üyelerinin özel gayretleriyle yurt dışındaki (Avrupa'daki) üniversitelerle gerçekleştirilen Erasmus anlaşmalarıdır. Şu an itibarıyla fakültenin yurt dışındaki dört ayrı üniversiteyle Erasmus öğrenci değişimi anlaşması bulunmaktadır (Bkz. Tablo 5). Bilindiği üzere, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarından Erasmus programı, yapılan ikili anlaşmalar gereğince, gidilen üniversitede belirli bir zaman diliminde, belirli maddi destek verilerek eğitim faaliyeti yürütülmesine imkan sağlamaktadır. Erasmus öğrenci değişimi kapsamında (2011-2012 eğitim-öğretim yılı başı itibarıyla) şu ana kadar fakülteden dokuz lisans ve yedi tane de lisansüstü öğrenci faydalanmıştır.

Tablo 5: OMÜ İlahiyat Fakültesinin Erasmus Anlaşma Listesi¹⁶

Anlaşma Yapılan Üniversite/Ülke	Anlaşma Geçerlilik Tarihi	Anlaşma Yapılan Bölüm	Gidebilecek Öğrenci Sayısı	Kalış Süresi
University of London (SOAS) / İngiltere	2007-2013	Tarih	1	9 ay
University of Glasgow / İskoçya	2007-2013	Teoloji	3	15 ay
Westfälische Wilhelms-Universität / Almanya	2009-2013	Teoloji	2	20 ay
University of Aarhus / Danimarka	2008-2011	Teoloji	2	12 ay

Erasmus programı kapsamında örnekleme giren öğrencilerden (4 kişi) yurt dışına gidenlerle gerçekleştirdiğimiz görüşmelerde, öğrencilerin tamamı kısa süreliğine de olsa yurt dışında bir üniversitede eğitim almalarının hem akademik hem de mesleki becerilerine önemli katkısının olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler, yurt dışında buldukları süre içerisinde, hem yabancı dillerini geliştirme imkanı bulduklarını, hem de farklı dinsel, sosyal ve kültürel dünyaları gözlemlemenin, tecrübe etmenin kendi zihinsel ufuklarını genişlettiğini

16 Bilgi için bk. Uluslararası İlişkiler Birimi, www.omu.edu.tr (erişim: 26.08.2010)

ifade etmişlerdir. İkili görüşmeler sırasında bu öğrencilere, “Erasmus öğrenci değişim programı kapsamında yurt dışına gitmeden önce İngilizce hazırlık eğitimi almak faydalı oldu mu?” şeklinde soru sorduğumuzda, öğrencilerin tamamının hazırlık sınıfının kesinlikle faydalı olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Günümüzde, her hangi yabancı bir dili bilmenin ve konuşabilmenin, bireyin hem kişisel özgüveninin artmasında, hem de akademik ve mesleki becerilerinin güçlenmesinde önemli katkısının olduğu aşikârdır. Bu çerçevede örnekleme yönelttiğimiz, “Zorunlu İngilizce Hazırlık okumuş biri olarak, Fakülteden mezun olduğunuzda, İngilizce bilmenizin mesleğinize nasıl bir katkısı olacağını düşünüyorsunuz?” şeklindeki sorumuza öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıda Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6: Bölüm İle İngilizce Bilmenin Mesleğe Getirisi Arasındaki İlişki

Bölüm		Yurtdışı din hizmeti	Akademik kariyer	Okul. İngilizce derslerine girmek	Toplam
İlahiyat	N	2	7	3	12
	%	16,7	58,3	25	100
DKAB	N	1	7	8	16
	%	6,3	43,8	50	100
Toplam	N	3	14	11	28
	%	10,7	50	39,3	100

Öğrencilerin 10,7’si “Yurt dışı din hizmetlerini en iyi bir şekilde yapmada”; % 50’si “Yüksek lisans ve doktora yapmada ve öğretim elemanı olmada.”; % 39,3’ü de “Lise ve İlköğretim okullarında İngilizce derslerine girmede” İngilizce bilmenin katkı sağlayabileceğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin yarısının İngilizce bilmenin akademik kariyer yapmada kendilerine önemli avantaj sağlayacağını düşündükleri anlaşılmaktadır.

Ermiş, 2006-2007 eğitim-öğretim yılı Ondokuzmayıs Üniversitesi Yabancı Diller Araştırma ve Uygulama Merkezi’nde (OYDEM) İngilizce hazırlık eğitimi almakta olan İlahiyat Fakültesi ve DKAB öğrencileri ile hazırlık eğitimi almış ve birinci sınıfta okuyan İlahiyat Fakültesi ve DKAB öğrencilerinin İngilizce öğrenim gereksinimleri üzerine yaptığı araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bizim çalışmamızın örneklem grubunu oluşturan öğrenciler, Ermiş’in araştırmasında birinci sınıf öğrencilerine tekabül etmektedir. Ermiş’in örneklem grubuna yönelttiği “İngilizceyi Lisansüstü çalışmalar için öğreniyorum” şeklindeki soruya, birinci sınıf öğrencilerinin (ki bu öğrenciler bizim çalışmamızın

da örneklem grubunu oluşturmaktadır) % 84'ünün katıldığını, % 4'ünün ise katılmadıklarını belirttikleri görülmüştür.¹⁷

Tablo 6'da, İngilizce bilmenin mesleğe getirisi konusunda bölüm açısından baktığımızda iki önemli husus dikkati çekmektedir. Birinci husus, hem İlahiyat (%58,3) hem de DKAB (%43,8) öğrencilerinin önemli bir oranının, yabancı dil bilmenin akademik kariyer yapmada önemli avantaj sağladığını belirtmeleridir. Diğer bir husus ise, mezun olduklarında meslek olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni statüsünde çalışacak olan DKAB öğrencilerinin yarısının (% 50), İngilizce biliyor olmalarının görev yapacakları lise veya ilköğretim okullarında İngilizce derslerine girme imkanı verebileceğini ifade etmeleridir. Bu sonuçlara göre, hazırlık sınıfında alınan İngilizce eğitimin, öğrencilerin mesleki geleceklerinin şekillenmesinde önemli bir katkı sağlayacağı söylenebilir.

3.2. Zorunlu İngilizce Hazırlık Programı ile İlgili Bulgular

2005-2006 eğitim öğretim yılının başında (14 Ekim 2005) ve sonunda (8 Mayıs 2006) aynı örneklem grubuyla gerçekleştirdiğimiz görüşmelerde, İngilizce hazırlık sınıfı olduğu için OMÜ İlahiyat Fakültesini tercihte pişman olup olmadıkları sorulmuştu. Örneklemle yapılan ilk mülakatta % 80, ikinci mülakatta da % 82,8'lik gibi yüksek bir oranda deneklerin pişman oldukları tespit edilmişti.¹⁸ İlk mülakat ile ikinci mülakat arasında yaklaşık yedi aylık bir zaman geçmesine karşılık, fakülteyi tercihte pişman olan öğrencilerin fikirlerinde pek fazla, hatta hiçbir değişikliğin olmadığı görülmüştü. Aynı örneklem grubuyla gerçekleştirdiğimiz üçüncü mülakatta da, aynı soru tekrar öğrencilere yöneltilmiş ve aradan geçen dört sene sonunda deneklerin konuyla ilgili düşüncelerinde bir değişikliğin olup olmadığı araştırılmıştır.

17 Aydan Ermiş, An English Language Needs Assessment of the Preparatory-Class Students of the Faculty of Divinity and The Department of the Teacher Training for the Culture of Religion and Ethics dor Primary School at Ondokuz Mayıs University, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2009, s. 44

18 Çoştı, agm, s. 191.

Tablo 7: Cinsiyet ile Zorunlu İngilizce Hazırlık Olduğu İçin Fakülteyi Tercihteki Pişmanlık Arasındaki İlişki

Cinsiyet		Evet, Pişmanım	Hayır, Pişman Değilim	Toplam
Kız	N	12	7	19
	%	63,2	36,8	100
Erkek	N	4	5	9
	%	44,4	55,6	100
Toplam	N	16	12	28
	%	57,1	42,9	100

Tablo 7’de, öğrencilerin % 57,1’i zorunlu İngilizce hazırlık olduğu için fakülteyi tercih ettiklerine hala pişman oldukları, % 42,9’unun da pişman olmadıklarını belirttikleri görülmektedir. Üçüncü mülakattan elde edilen bu verilerin, birinci ve ikinci mülakattaki verilerle kısmen farklılaştığı görülmektedir. Her ne kadar, tablo 7’deki pişman olanların oranı, olmayanlara göre % 14,2’lik bir farkla yüksek olmasına karşılık, birinci ve ikinci mülakattaki veriler göz önüne alındığında pişman olmayanların oranında bir yükselme olduğu görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerindeki bu kısmi değişim, ya aradan geçen dört yıllık zamandan dolayı hazırlık okumuş olmanın zorunlu olarak kanıksanmasına, ya da yabancı bir dil bilmenin öneminin öğrenciler tarafından benimsenmesine bağlanabilir. Çünkü öğrencilerle gerçekleştirdiğimiz ikili görüşmelerde, fakültenin ilk yıllarında hazırlık okuduklarına pişman olduklarını, fakat zamanla bu durumu benimsediklerini ve artık pişman olmanın da bir anlamının kalmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca, kendi ilgi ve gayretleri çerçevesine yabancı bir dille ilgili bir şeyler öğrenmenin, zaman içerisinde kendilerine önemli bir kazanım sağlayabileceğini fark etmeleridir. Örneğin, akademik kariyer yapma düşüncesinde olanların, İngilizce hazırlık eğitiminin lisansüstü çalışmalarında önemli bir kolaylık sağlayabileceği, Diyanet İşleri Başkanlığının çeşitli birimlerinde (imam-hatip, Kuran Kursu öğreticisi, vaiz, müftü, gibi) çalışmayı hedefleyenlerin yurt dışı din hizmetlerini daha aktif ve özgüven içerisinde gerçekleştirmede yardımcı olabileceği, okullarda din dersi öğretmeni olarak görev yapmayı düşünenlerin, İngilizce derslerine girmedi kendilerine avantaj sağlayabileceği, bütün bunların dışında, yabancı bir dil bilmenin hayata ve dünyaya dair bakış açılarında geniş ufuklar kazandırabileceği düşünceleridir.

Zorunlu İngilizce hazırlık olduğu için fakülteyi tercihte pişman olduklarını belirtenlerin hemen hemen hepsinin ortak nedeni, hazırlığı sene kaybı olarak değerlendirmeleri ve lisans eğitimlerinin bir yıl daha fazladan uzaması olarak belirtmeleridir. Öğrencilerin hazırlıkla ilgili bu düşünceleri, örneklemle gerçek-

leştirdiğimiz ilk mülakatlarda da görülmekteydi.¹⁹ Aradan geçen dört yıllık zaman diliminden sonra, öğrencilerin bu kanaatlerinde herhangi bir değişimin olup olmadığını daha net görebilmek için örnekleme, “Zorunlu İngilizce hazırlık eğitimini hala sene kaybı olarak düşünüyor musunuz?” şeklinde bir soru yöneltilmiş ve ulaşılan sonuçlar aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 8: Bölüm ile Zorunlu İngilizce Hazırlık Eğitimini Sene Kaybı Olarak Değerlendirme Arasındaki İlişki

Bölüm		Hayır, Düşünmüyorum	Evet, Düşünüyorum	Toplam
İlahiyat	N	2	10	12
	%	16,7	83,3	100
DKAB	N	6	9	15
	%	40	60	100
Toplam	N	8	19	27
	%	29,6	70,4	100

Tablo 8’de, bölüm ile zorunlu İngilizce hazırlık eğitimini sene kaybı olarak değerlendirme arasındaki ilişkinin istatistiksel dağılımı yer almaktadır. Buna göre, örneklemin % 70,4’lük gibi yüksek bir oranı hazırlığı sene kaybı olarak düşündükleri, % 29,6’sı ise böyle bir düşünceye sahip olmadıklarını belirttikleri görülmektedir. Yapılan ikili görüşmelere göre, örneklemin üçte ikisinden fazla bir oranın zorunlu İngilizce hazırlık eğitimini sene kaybı olarak değerlendirmeye yönelik ileri sürdükleri nedenler, tablo 3’teki dört yıllık lisans eğitimi süresi içerisinde İngilizcenin yeterince pekiştirilmediği şeklinde görüş beyan edenlerin sebepleriyle kısmen benzeşmektedir. Zira öğrenciler, programın ve alt yapının yetersizliği nedeniyle, hazırlıkta alınan İngilizce dil bilgisinin, dört yıllık lisans eğitimi sonunda unutulduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, bazı öğrenciler, lise eğitimlerinde de (özellikle Anadolu-İmam Hatip Lisesi mezunları) hazırlık okudukları için, üniversitede bir yıl daha fazla eğitim almanın mesleğe atılmayı ötelediğini belirtmişlerdir. Bu nedenle, öğrenciler, hazırlık eğitimini boş yere geçmiş bir yıl olarak değerlendirmektedirler. Öte yandan, kimi öğrenciler de, yabancı dil öğreniminin ilgi, istek ve kabiliyet gerektiren bir husus olması nedeniyle, hazırlık eğitiminin isteğe bağlı olmasının ya da dil öğretiminin dört yıllık lisans programı içerisinde verilmesinin daha uygun olacağını belirtmişlerdir.

19 Çoştur, agm, s. 193.

Örneklemin yaklaşık üçte bir oranı ise, yabancı bir dil bilmenin önemi, daha sonraki yıllarda maddi ya da zamansal nedenlerden dolayı yabancı dille ilgili bir hazırlık eğitimi almanın güçlüğü ve aradan geçen dört yıllık zamandan sonra hazırlığın kanıksanması gibi nedenlerden dolayı, zorunlu hazırlık eğitimini sene kaybı olarak düşünmediklerini ifade etmişlerdir.

Bölümler açısından tablo 8'e baktığımızda ise, ilahiyat öğrencilerinin çoğunluğunun (% 83,3'ü), DKAB öğrencilerinin ise % 60'ının hazırlığı sene kaybı olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Buna karşılık, İlahiyat öğrencilerinden % 16,7'si, DKAB öğrencilerinden ise % 29,6'sı farklı yönde görüş belirtmişlerdir. Burada dikkati çeken husus, sene kaybı olarak düşünen İlahiyat öğrencilerinin oranının, DKAB öğrencilerinin oranından oldukça fazla olmasıdır. Bu durumun nedenini araştırdığımızda, İlahiyat öğrencilerinin, kendi branşları açısından Arapçayı İngilizceye önceledikleri görülmüştür. Öyle ki, bazı öğrenciler, İlahiyat eğitiminde Arapçanın temel bir dil olduğunu, bu nedenle de, İngilizce hazırlık yerine Arapça hazırlığın olmasının daha faydalı olacağını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, öğrencilerin zorunlu hazırlık programını sene kaybı olarak değerlendirmelerindeki bir diğer neden, İngilizcenin bölümlerle olan gereklilik ilişkisidir. Nitekim Ermiş de, araştırmasında benzer bulgulara ulaşmıştır. Ermiş'in yönelttiği "Zorunlu İngilizce hazırlık eğitimi, bölümüm için gereklidir" şeklindeki soruya, örneklemini oluşturan birinci sınıf öğrencilerinin (ki bu öğrenciler bizim çalışmamızın da örneklem grubunu oluşturmaktadır) % 40'ı katılmadıklarını belirtmişler, % 40'da kararsız olduklarını beyan etmemişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun, zorunlu İngilizce hazırlığın bölümleri için gerekli olmadığını görüşünde oldukları sonucuna ulaşmıştır.²⁰

4. Sonuç ve Öneriler

OMÜ İlahiyat Fakültesinde 2005-2006 - 2009-2010 eğitim öğretim yılları arasında uygulanan "Zorunlu İngilizce Hazırlık" programının ilk öğrencileri üzerine gerçekleştirdiğimiz boylamsal araştırma sonucu ulaşılan sonuçları şu şekilde ifade edebiliriz:

İngilizce dil bilgisi seviyesi açısından, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha üst düzeyde olduğu görülmüştür. Bu durum, kız öğrencilerin yabancı dil öğrenimine yönelik özel ilgi, gayret ve yatkınlıklarının, erkek öğrenci-

---

20 Ermiş, An English Language Needs Assessment of the Preparatory-Class Students, s. 51.

lere oranla daha yoğun oluşuna bağlanabilir.

Öğrencilerin çoğunluğu, dört yıllık lisans eğitimleri sırasında, hazırlıkta öğrendikleri İngilizce dil bilgilerinin yeterince pekiştirilmediğini belirtmişlerdir. Öğrenciler, bu kanaatin oluşmasının nedeni olarak, lisans programının eksikliğini ve fakültede yabancı dil öğrenimine yönelik alt yapının yetersizliğini göstermektedirler. Öğrencilerin, İngilizcenin lisans eğitimi süreci içerisinde yeterli derecede pekiştirilmediğine yönelik ileri sürdükleri birinci nedenin haklılık payı bulunmaktadır. Zira ders kredisi ve içeriği bakımından, öğrencilerin 1. 2. ve 3. sınıflarda aldıkları yabancı dil derslerinin yetersiz olduğu aşikârdır. Öğrencilerin anılan hususla ilgili olarak ileri sürdükleri ikinci nedenin ise kısmen geçerli olduğu söylenebilir. Çünkü fakülte yönetimi, dil öğrenimine yönelik olarak bir taraftan bilgisayar destekli laboratuvar oluşturmuş ve bu laboratuvar da yabancı dil eğitim programı (DAYNED) öğrencilerin kullanımına sunulmuş, diğer taraftan da Erasmus programı kapsamında yurt dışındaki çeşitli üniversitelerle öğrenci değişimi anlaşması yapılmış ve belirli sayıda öğrenci yurt dışına gönderilmiştir. Fakültede yürütülen bu faaliyetlerle, dil öğrenimine yönelik alt yapı hizmeti sunulmaya çalışılmıştır. Bu hizmetlerden yararlanan öğrenci sayısının azlığı ya da yürütülen faaliyetlerin öğrencilere yeterince tanıtılmaması gibi hususların, öğrencilerde alt yapıya yönelik olumsuz bir kanaatin oluşmasına neden olduğu söylenebilir.

Zorunlu İngilizce hazırlık programının, öğrencilerin mesleki yönelimlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Örnekleme alınan öğrencilerin yarısı, yabancı dil bilmenin akademik kariyer yapmada önemli avantaj sağlayacağı için, mezun olduklarında lisansüstü eğitime (yüksek lisans ve doktora) devam edebileceklerini ve üniversitelerde öğretim elemanı olarak görev yapmayı hedeflediklerini belirtmişlerdir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak istihdam edilen DKAB programı öğrencilerinin önemli bir kısmı da, yabancı dil bilmenin görev yapacakları okullarda İngilizce derslerine girme imkânı oluşturabileceğini ifade etmişlerdir. Yine, çoğunlukla Diyanet İşleri Başkanlığının çeşitli birimlerinde istihdam edilen İlahiyat programı öğrencileri ise, yabancı dil bilmenin yurt dışı din hizmetlerinin yürütülmesinde kendilerine önemli avantajlar sağlayabileceğini söylemişlerdir.

Zorunlu İngilizce hazırlık programı uygulanan OMÜ İlahiyat Fakültesinde lisans eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin, söz konusu program nedeniyle fakülteyi tercih ettikleri ve lisans eğitimlerini bu fakültede tamamladıkları için pişman olup olamamalarıyla ilgili olarak yapılan araştırmada şu sonuca ulaşılmıştır: Konuyla ilgili olarak, 2005-2006 eğitim öğretim yılının başında (% 80)

ve sonunda (% 82,8) iki kez yapılan mülakatta öğrencilerin çoğunluğunun, yine aynı örneklem grubuyla 10 Haziran 2010 tarihinde gerçekleştirilen üçüncü mülakatta ise yarıdan fazlasının (% 57,1) pişmanlık ve memnuniyetsizlik taşıdıkları tespit edilmiştir. Pişmanlıklarını ve memnuniyetsizliklerini belirten öğrencilerin hemen hemen hepsinin ortak nedeni, hazırlığı sene kaybı olarak değerlendirmeleri ve lisans eğitimlerinin bir yıl daha fazladan uzamasıdır. Öte yandan aradan geçen dört yıllık zaman içerisinde, hazırlık programı nedeniyle fakülteyi tercihteki pişmanlık oranlarında, kısmi bir değişimin olduğu da görülmektedir. Bu kısmi değişim, hazırlık okumuş olmanın zorunlu olarak kabul edilmesine ve yabancı bir dil bilmenin öneminin öğrenciler tarafından benimsenmesine bağlanabilir. Bununla birlikte pişman olanların oranının hala yüksek olması dikkat çekicidir. Bu oranın yüksek oluşu ise, lisans eğitimi sırasında İngilizcenin yeterince pekiştirilmemesine yani programın eksikliğine ve dil öğrenimine yönelik alt yapının yetersizliğine bağlanabilir. Bu ve benzeri hususların, aradan geçen dört yıllık zamana rağmen, öğrencilerdeki memnuniyetsizlik ve pişmanlığın hala devam etmesine neden olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda ulaştığımız bir diğer bulgu ise, öğrencilerin üçte ikisinin zorunlu hazırlık programını sene kaybı olarak değerlendirmeleridir. Yapılan üç mülakatta da öğrenciler, Türkiye’de hiçbir İlahiyat Fakültesinde zorunlu hazırlık programı (1999-2010 yılları arasında) uygulanmazken, sadece kendilerinin zorunlu olarak bir yıl daha fazladan eğitim görmelerinin psikolojileri üzerinde olumsuz etki yarattığını belirtmişlerdir. Ayrıca, kimi öğrenciler lise eğitimlerinde de (özellikle Anadolu-İmam Hatip Lisesi mezunları) hazırlık okudukları için, üniversitede bir yıl daha fazla eğitim almanın mesleğe atılmayı ötedediğini ifade etmiştir. Bu nedenle, öğrenciler, zorunlu hazırlık eğitimini boş yere geçmiş bir yıl olarak değerlendirmektedirler. Öte yandan, kimi öğrenciler ise, yabancı dil öğreniminin ilgi, istek ve kabiliyet gerektiren bir husus olması nedeniyle, hazırlık eğitiminin isteğe bağlı olmasının ya da dil öğretiminin dört yıllık lisans programı içerisinde verilmesinin daha uygun olacağını söylemişlerdir. Son mülakatta hazırlığı sene kaybı olarak değerlendirenlerin öne sürdükleri başka bir neden ise, programın ve alt yapının yetersizliği nedeniyle hazırlıkta alınan İngilizce dil bilgisinin, dört yıllık lisans eğitimi sonunda unutulur hale gelmiş olduğudur. Hiç kuşkusuz bu, sübjektif bir değerlendirmedir. Yabancı dil öğrenmeye ilgili ve istekli olanların, fakültenin sunduğu olanakları kullanmak suretiyle, kendilerini yetiştirdikleri görülmektedir.

Bu sonuçlara göre, programın açılışıyla ilgili hedeflenen amaçlara bütünüyle ulaşamadığı ve programın kısmen başarısızlıkla sonuçlandığı söylene-

bilir. Bir öğrencinin, “Her eğitim, yerinde ve uygun alt yapı ile verilmelidir. Bir taşra üniversitesini ideal standartlara taşımak için yapılan değişiklikler, ancak sıkıntıya sebep olabilir. Her üniversitenin kendi zenginliği içerisinde atılımlarda bulunması daha isabetli olur...” şeklindeki sözlerinden de anlaşılacağı üzere, 21. yy Türkiye’inde yüksek din eğitimi ve öğretiminde yaşanan bu döngüler, hala belli bir standardın yakalanamadığının ve kurumsallaşmanın gerçekleştirilemediğinin işareti olarak okunabilir. Bu nedenle, hem İlahiyat Fakültelerinin hem de bu fakültelerde okuyan öğrencilerin kamusal ve toplumsal alanlarda üstleneceği rollerin istenilen ya da hedeflenen standartlara ulaşılabilmesi için, belirli, programlı ve çağın gereklerine uygun bir yüksek din öğretimi geleneğinin teşekkül edilmesi önem arz etmektedir.

OMÜ İlahiyat Fakültesinde uygulanan zorunlu İngilizce hazırlık tecrübesinde gözlemlediğimiz eksikler ve yetersizlikler dikkate alınarak, 2010-2011 eğitim öğretim yılından itibaren Türkiye’deki hemen hemen tüm İlahiyat Fakültelerinde uygulamaya konulan “Zorunlu Arapça Hazırlık” programında göz önünde bulundurulması gereken bazı hususlar aşağıda ifade edilmeye çalışılmıştır. Hiç kuşkusuz, dil öğretimine yönelik yapılacak öneri ve teklifler, aşağıda sıraladığımız hususlardan daha fazlasını içerebilir. Biz, aşağıdaki önerilerimizi, OMÜ İlahiyat Fakültesinde uygulanan “Zorunlu İngilizce Hazırlık” programının ilk öğrencileriyle gerçekleştirdiğimiz boylamsal araştırma sonucu ulaştığımız bulgular çerçevesinde belirtmeye çalıştık. Buna göre:

1. Hazırlık eğitiminin profesyonelleştirilmesine yönelik olarak, dil eğitimi veren özel ve resmi kuruluşlardan destek alınmalıdır.
2. Fakülteyi kazanan öğrencilere, eğitim öğretim yılı başında, hem fakülteyi tanıtıcı hem de hazırlık eğitiminin önemi ve hedeflenen amaçlarla ilgili en az bir haftalık oryantasyon programı düzenlenmelidir.
3. Yabancı dil eğitimi verilirken, okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi dil öğretiminin temel bileşenleri göz önünde bulundurulmalı ve hazırlık programı anılan hususları eşit derecede kapsayıcı bir şekilde düzenlenmelidir.
4. Hazırlıkta kazandırılan dil bilgisi, lisans eğitimi sırasında yeterince pekiştirilmelidir. Bu çerçevede, sekiz yarıyılık lisans programı içerisinde, her bir yarıyıldaki dil öğretiminin temel bileşenlerinin eşit bir şekilde dikkate alındığı yabancı dil dersleri konulmalıdır.
5. Fakülte içerisinde, öğrenci sayısı gözetilerek yeterli bilgisayar destekli dil laboratuvarları oluşturulmalıdır. Ayrıca, hazırlıkta öğretilen dilin konuşulduğu ülkelerdeki üniversitelerle ikili anlaşmaların (Erasmus

veya benzeri özel anlaşmalar) sayısı artırılmak suretiyle, öğrenci ve öğretim üyesi değişimi sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Arseven, Ali Doğan, *Alan Araştırma Yöntemi*, Gül Yayınevi, Ankara 1993.
- Ayhan, Halis, *Türkiye’de Din Eğitimi*, DEM Yay., İstanbul 2004.
- ořtu, Yakup, “O.M.Ü. İlahiyat Fakültesi İngilizce Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Hazırlık Sınıfına Yönelik Düşünceleri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2007, sayı: 23, ss. 179-199.
- Ermis, Aydan, *An English Language Needs Assessment of the Preparatory-Class Students of the Faculty of Divinity and The Department of the Teacher Training for the Culture of Religion and Ethics dor Primary School at Ondokuz Mayıs University*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2009.
- Ertan, Ayşe Banu, *İngilizce Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin İngilizce Dersindeki Güdülenmelerinin ve İnançlarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008.
- Mardan, Dilek, *Üniversite İngilizce Hazırlık Öğrencilerinin Başarı Güdüsü Düzeylerinin Başarıları Üzerine Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2006.
- Pulat, Bora, *Z.K.Ü İngilizce Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Güdülenme Düzeylerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak 2010.